



## Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

11.10.2023. Nr. 1-5/284

**Tieslietu ministrijai**  
pasts@tm.gov.lv

Zināšanai: **Juridiskās palīdzības  
administrācijai**  
pasts@jpa.gov.lv

**Labklājības ministrijai**  
lm@lm.gov.lv

**Valsts bērnu tiesību aizsardzības  
inspekcijai**  
pasts@bti.gov.lv

*Par speciālo zināšanu apguvi  
bērnu tiesību aizsardzības jomā*

Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 11. panta 4. punktu viena no tiesībsarga funkcijām ir jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu, atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu.

Juridiskās palīdzības administrācija slēdz juridiskās palīdzības līgumus ar personām, kuras saskaņā ar Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumu var būt par juridiskās palīdzības sniedzējiem, un norīko tos juridiskās palīdzības sniegšanai.<sup>1</sup>

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 5.<sup>1</sup> panta pirmajā daļā ir noteikts personu loks, kam jāapgūst speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, tostarp, advokātam, zvērinātam notāram, tiesu izpildītājam un jebkurai citai personai, ja ar tās pieņemtu pārvaldes lēmumu (it īpaši administratīvo aktu), faktisko rīcību vai cita veida darba vai dienesta pienākumu veikšanu tiek vai var tikt skartas bērna tiesības un tiesiskās intereses.

Valsts nodrošina juridisko palīdzību arī lietās, kas skar vai var skart bērna tiesības un intereses. Piemēram, civillietās, kas izriet no aizgādības un saskarsmes tiesībām, bāriņtiesas lēmuma par bērna tiesību un tiesisko interešu aizsardzību pārsūdzēšanas ietvaros, kā arī citos gadījumos.

<sup>1</sup> Ministru kabineta 2005. gada 15. novembra noteikumu Nr. 869 "Juridiskās palīdzības administrācijas nolikums" 3.2. apakšpunkts.

Visām darbībām attiecībā uz bērnu neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts vai pašvaldību institūcijas, sabiedriskās organizācijas vai citas fiziskās un juridiskās personas, kā arī tiesas un citas tiesībaizsardzības iestādes, prioritāri ir jānodrošina bērna tiesības un intereses. Tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras.<sup>2</sup> Turklāt bērna tiesības un likumiskās intereses tiek skartas ne tikai tad, kad lēmums jāpieņem tieši attiecībā uz bērnu, bet arī tad, kad lēmums var būt tikai attiecināms uz bērnu vai var netieši skart bērnu.<sup>3</sup>

Tiesībsarga ieskatā ir būtiski, lai visās lietās, kas skar vai var skart bērna tiesības un intereses, valsts nodrošinātu juridisko palīdzību sniedz tikai tie juridiskās palīdzības sniedzēji, kuri ir apguvuši speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 5.<sup>1</sup> panta pirmajā daļā noteiktajā personu lokā nav iekļauti valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniedzēji. Arī Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumā nav noteikts, ka juridiskās palīdzības sniedzējiem lietās, kas skar vai var skart bērna tiesības un intereses, ir jābūt apgūtām speciālajām zināšanām bērnu tiesību aizsardzības jomā.

Juridiskās palīdzības administrācija tiesībsargam ir paskaidrojusi<sup>4</sup>, ka atbilstoši Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumam Juridiskās palīdzības administrācija slēdz juridiskās palīdzības līgumus ar personām, kuras saskaņā ar minēto likumu var būt par juridiskās palīdzības sniedzējiem, un norīko tos juridiskās palīdzības sniegšanai personām, kas atbilst juridiskās palīdzības saņemšanas kritērijiem, noteiktās lietu kategorijās: civiltiesiskos strīdos, civillietās, noteikta veida administratīvajās lietās un Satversmes tiesas procesā. Saskaņā ar Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumu un procesuālajiem normatīvajiem aktiem (piemēram, Civilprocesa likumu, Administratīvā procesa likumu) juridiskās palīdzības sniedzējs sniedz juridisko palīdzību, kas tajā skaitā noteikta konkrētos juridiskās palīdzības veidos un apjomā, bet nepārstāv personas un nepārstāv arī nepilngadīgos, tas ir nepilda to procesuālās tiesības un pienākumus, neatvieta tos procesā, tāpat juridiskās palīdzības sniedzējs nepieņem saistošus lēmumus, tajā skaitā, kas minēti Bērnu tiesību aizsardzības likuma 5.<sup>1</sup> panta pirmās daļas 20. punktā. Attiecīgi Bērnu tiesību aizsardzības likuma 5.<sup>1</sup> panta pirmajā daļā kā subjekti nav minēti valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniedzēji.

Tiesībsargs nevar piekrist Juridiskās palīdzības administrācijas viedoklim, jo Bērnu tiesību aizsardzības likuma 5.<sup>1</sup> panta pirmās daļas 20. punktā noteiktais neattiecas tikai uz personas pieņemtu pārvaldes lēmumu (it īpaši administratīvo aktu), bet attiecas arī uz personas cita veida darba vai dienesta pienākumu veikšanu, ja tiek vai var tikt skartas bērna tiesības un tiesiskās intereses. Nenoliedzami, ka valsts juridiskās palīdzības sniedzējam noteiktie pienākumi, piemēram, administratīvajās lietās – pārsūdzot bāriņtiesas lēmumu par vecāka aizgādības tiesību pārtraukšanu, skar bērna tiesības vistiešākajā veidā un kvalitatīva juridiskā palīdzība bez speciālajām zināšanām bērnu tiesību aizsardzības jomā nav iedomājama. Civillietās un administratīvajās lietās valsts nodrošina: 1) juridiskās konsultācijas; 2) procesuālo dokumentu sastādīšanu; 3) pārstāvību tiesā.<sup>5</sup> Tātad valsts juridiskās palīdzības sniedzēja pienākumi neaprobežojas tikai ar personas pārstāvību. Svarīga nozīme ir arī juridisko konsultāciju un procesuālo dokumentu kvalitātei.

<sup>2</sup> Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. panta pirmā un otrā daļa.

<sup>3</sup> Satversmes tiesas 2019. gada 5. decembra spriedums lietā Nr. 2019 – 01 – 01 23.1. apakšpunkts.

<sup>4</sup> Juridiskās palīdzības administrācijas 2022. gada 13. aprīļa vēstule Nr.. 1-6.1.22/1.

<sup>5</sup> Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma 11. un 16. pants.

Pamatojoties uz tiesībsargam noteikto kompetenci iesniegt priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu, aicinu Tieslietu ministriju izvērtēt nepieciešamību un ierosināt veikt grozījumus:

1) Bērnu tiesību aizsardzības likuma 5.<sup>1</sup> panta pirmajā daļā, iekļaujot valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniedzējus to personu lokā, kurām ir jāapgūst speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, ja juridiskā palīdzība tiek sniegta lietās, kas skar vai var skart bērna tiesības un tiesiskās intereses;

2) Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma 30. panta pirmajā daļā noteikt, ka līgumu par juridiskās palīdzības sniegšanu lietās, kas skar vai var skart bērna tiesības un tiesiskās intereses, var slēgt ar personu, kura ir apguvusi speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā.

Lūdzu līdz **2023. gada 13. novembrim** informēt par plānoto un paveikto.

Tiesībsarga pilnvarojumā  
Bērnu tiesību nodaļas vadītāja

Laila Grāvere